

çözüm getirmek görevinde olduğunu hatırlamalıdır. Çünkü siyasal hareket, toplumun bütün alanlarında, her ayrı toplumsal faaliyette mevcut potansiyelleri bir araya getirmek, onları sosyalist siyasal hedefin doğrultusunda birleştirmek demektir. «Siyasal hareket» olma iddiası bundan öte bir şey değildir.

İlk sorunun tamamlayıcısı olan ikinci soru *Yürüyüş*'ün nereden «kanıt» aradığının da ilginç bir göstergesi. 12 Mart dönemi içinde sanat ve kültür dergileri çoğaldı, buna karşılık siyasal dergiler görülmediyse, bunun nedenini niçin garip sorular sorarak bulmaya çalışıyor sunuz? 12 Mart yönetiminin siyasal hareket ve yayınlar üzerine özellikle yönelen baskısı yeter neden değil mi? O dönemde sanat ve kültür dergileri, işlevlerinin ötesinde siyasal yayın susuzluğunda, varlığını sürdüren sosyalist kadroların bu gerçek ihtiyacına da kendi biçimleri içinde elbette sınırlı bir karşılık verdilerse bunun anlaşamayacak bir yanı var mı?

Her satırı böyle kuşkuca bir filisten mantığının eseri olan yazının asıl konusuna, bunca sözleri sarfetmesine yol açan konuya gelelim.

Okurlarımız *Birikim*'in 17. sayısında uzun bir başyazı olduğunu biliyorlar. Dergimiz, çıkışından bu yana ayın veya bir dönemin siyasal - toplumsal önemli dünya ve Türkiye olaylarını bu başyazısı içinde ele alır. 17. sayının diğerlerine göre uzun başyazısı, bir dönemin topluca analizi idi. Bu yazının bir bölümü *Yürüyüş*'ü özellikle ilgilendirmiş ve burada incelediğimiz, eleştirdiğimiz yazıya neden olmuş. (*Birikim*'in siyasal sorunlara sırf başyazılarında değinmediği, Marksist teorinin inceleme kurallarına uymaya çalışarak güncel siyasal sorunları ele aldığı, bunun yanında bu sorunlarla ilgili, bilimsel araştırmaların dergide asıl yer tuttuğunu *Yürüyüş* de çok iyi bilir. Ama buna rağmen kendi okuruna, *Birikim*'i tanımayan okuruna, dergimizi da-

ha değişik bir nitelikte sunmayı da ihmal etmemiştir.)

Sözkonusu yazımızın bir bölümünde CHP içinde o günlerde iyice günışığına çıkan çatışmaların nedenlerini sıralamış, ortaya çıkan eğilimleri tanımlamaya çalışmıştık. İki sayfayı aşan bu bölüm, 8 sayfalık yazının en uzun bölümüydü.

CHP içinde sol, orta ve sağ diye ayırdığımız grupların eğilimlerini anlatırken, o günlerde basında hayli gürültülerle yayınlanan CHP Gençlik Kolları raporunu da incelemiş ve bu raporu hazırlayanların da bizim «sağ kanat» dediğimiz şimdiki CHP Merkez Yürütümüne hâkim eğilimin içinde olduğunu belirtmiştik.

Yürüyüş'ün «iştirilmemiş» diye nitelediği tahlilin CHP ile ilgili bölümünün çok kısa bir özeti bu.

«İştirilmemiş» tahlilimizin sonuç bölümünde, CHP Gençlik Kolları raporunun sosyalistlerle ilgili bölümüne tepki gösteren ve bu tepkisini «rapor MİT'indir, o hazırlamıştır» şeklinde gösterenleri eleştirerek, raporun tüm içeriğinin CHP anlayışıyla gelişmediğini, sorunu MİT v.b. gibi şeylerle açıklamanın «yersiz bir tepki» olduğunu söyledik. Rapor oldukça hacimliydi ve CHP'nin politikasıyla ilgili ilginç, önemli noktaları içeriyordu çünkü. «MİT Oyunu» gibisinden gılgıklar bu ilginç ve önemli noktalardan dik katlerin uzaklaşmasına yol açıyordu. Ve nitekim, örneğin, TİP'in yayın organlarında raporun herhangi bir analizini görmedik.

Durum böyleyken *Yürüyüş* CHP ile ilgili iki sayfayı aşkın bölümün en son kısımlarından yaptığı bir alıntıya dayanarak, o bilinen üslubuyla sözümüne eleştiriyor.

Şimdi alıntı yaptığı yeri, ait olduğu paragrafla birlikte aşağıya aynen alıyoruz:

«Bu raporda, CHP'nin sonuçta sosyalizmde billurlaşacak eğilimleri, kendi Sosyal Demokrat alanı içinde tutabilmek için ne yapılması gerektiği araştırılıyor ve bazı öneriler getiriliyor.

Raporun bizce asıl önemli yanı bu. Yani sosyalizme karşı toplumsal -politik tutarlı bir programla karşı çıkmak teşebbüsü. CHP programının, toplumsal muhalefetin hayli gerisinde kaldığı, bunun da ötesinde, genel anlayışla giderek kapitalizmin kesin belirleyici hale geldiği bu dönemin gerisinde olduğu biliniyor. Rapor, CHP'yi bu eksikliklerinden arınmış, günümüzün Sosyal Demokrat partileri düzeyine getirme çabasının ürünü. 'Orta'cılarla farkı, Sosyal Demokratlar arası nüanslara indirgenebilir. Örneğin, rapor sosyalistlere tavır almak konusunda Alman Sosyal Demokratlarının havasında ise, 'Orta'cılar İskandinav tipi bir Sosyal Demokrat anlayışa yatkındır.

Raporun asıl önemli yanı buydu. Ama tepkiler çok daha değişik oldu.» (*Birikim*, sayı 17, s. 8.)

Bu alıntıda iki kez geçen «raporun asıl önemli yanı buydu» cümlesi, genel ahlâkın en ilkel kurallarına uyan herkesin açıkça göreceği gibi, alıntının ilk cümlesinde özetlenen ve üçüncü cümleden «örneğin»le başlayan cümleye kadar açılanan düşüncüyü kastederek kullanılmıştır. Verilen örnek bu bağlamdadır ve örnek olarak doğrudur.

Yürüyüş, yukarıdaki alıntıyı işte bu «örneğin» kelimesinden itibaren alıyor. Bunu yapmakla kötü kahve politikacılarına yakışan o zavalıca kurnazlığa bir kere daha başvuruyor. Bununla kalmayıp, «hava» sözcüğüne dayalı alaycı espriler yapmaya uğraşiyor. Alıntının hemen altında *Yürüyüş*:

«Böylece, TİP ve DİSK, CHP raporunu nasıl değerlendirmeleri gerektiğini *Birikim*'den öğrenmiş oluyorlar. Ama CHP'liler için alınacak dersler de var. Örneğin, «Alman havası» ile «İskandinav anlayışını» karşılaştıran bir CHP'li, *Birikim*'in yayını sayesinde pekalâ kendi yerini tespit edebilir.» diyerek «iştirilmemiş» olduğunu ilân ettiği bir analizi okurlarına bu cümlelerle tanıtmış ve eleştir-

miş oluyor böylece. Hepsi bu kadar.

Bunlar *Yürüyüş*'ün siyasal dar görüşlülüğün ötesinde daha nelerle de malûl olduğunu gösteriyor.

Birikim, TİP ve DİSK'e neyi nasıl değerlendirmeleri gerektiğini öğretmek gibi bir iddiada bulunmadı. Neyi nasıl değerlendireceklerine karar vermiş olan ve birisi bir konfederasyon ve diğeri de bir siyasal parti olan bu iki kuruluşun, belli bir konudaki görüşünü, tepki biçimini eleştirdik. Yapılan budur. Ve sanırız, sosyalistler için son derece doğal olan bir şeydir bu. Eleştirmiş yanlışa buna niçin cevap verebilir. Bunun tonu sert de olabilir, yeter ki bir sosyalist gibi, Marksizm'in eleştiri ölçüleri içindeki bir siyasal hareket gibi yapılsın bu. Öğrenmek konusunda *Yürüyüş* gibi garip ölçülerimiz yok.

CHP'ye gelince. Bu sosyalizm dışı akıma neyi nasıl değerlendireceğini anlatmak herhalde sosyalistlerin işi değil. Onlar bu işlerini kendi ölçülerine göre yaparlar, yapıyorlar da. Bunun yanında CHP'nin sorunlarına ortalama bir CHP'li den daha fazla ilgi duyanlar yok değil. *Yürüyüş*'ün 70. sayısı da ve sanırız bundan sonraki sayıları da bu konuda yeterli kanıtları fazlasıyla veriyor.

Ayrıca bir şey yazmaya gerek duymuyoruz. Ortada *Yürüyüş*'ün tüm niteliğini gösteren bir «eleştiri» ve üslup, yaklaşım örneği var. Bir de «eleştiri»ye konu olan bölüme ait pasaj.

Kararı okurlar versin: Ya «fantezi» ile uğraşan birileri vardır, veya ucuz suçlamalar ve satışlarla kendini rahatlatmaya çalışanlar.

KURTULUŞ SAVAŞI ROMANLARI ÜSTÜNE ÖZEL SAYI

Türk Dili dergisinin Temmuz sayısındaki Kurtuluş Savaşı'nı ele

alan raporların tanıtılmasına ve incelenmesine ayrılmıştı. *Türk Dili*'nin hazırladığı özel sayılar genellikle yararlı olur. Bu özel sayı da şüphesiz yararlı. Ancak belirtilmesi gereken önemli bir nokta var.

Kurtuluş Savaşı üstüne romanların incelenmesi, Kurtuluş Savaşı üstüne belirli bir teorik görüş çerçevesinde yapılabilir. Yakın zamana kadar, Kurtuluş Savaşı'nın tek bir resmî yorumu vardı. Bir de resmî olmayan yorum vardı tabii, resmî ideoloji tarafından, «gerici» olarak nitelenen ve mahkûm edilen yorum. Her iki yorum için de bazı ufak tefek çeşitlemelere raslanabiliyordu. Ama bunlara karşın yorumların bütünlüğü bozulmuyordu. Şimdi ise, Kurtuluş Savaşı'nı daha değişik açılardan açıklayan görüşler de var. Bunlar ciddiye alınmayacak görüşler değil. Gelgelelim, derginin özel sayısında bu görüşlere yer vermektense özellikle kaçınılmaz izlenimi ediniliyor. Örneğin Adnan Binyazar bu durumu tespit ediyor, İdris Küçükömer'in tezine ve sözlerine değiniyor, ama incelemesini gene bilinen yorum üstüne kuruyor. Kurtuluş Savaşı'na yaklaşımı bir hayli aykırı olan Kemal Tahir'i inceleyen Mustafa Şerif Onaran, kendisi resmî görüşten ayrılmadığı gibi, Kemal Tahir'i de bu görüş içinde açıklamayı başarıyor. Örneğin, «Kurtuluş Savaşı'nı yapan İttihatçılar değildi, gene de İttihatçıların katkısı küçümsenemez» demiş. Oysa Kemal Tahir'in temel tezlerinden biri, bu savaşın İttihatçıların kazandığıydı. Kurtuluş Savaşı'nı bir anti-empyralist savaş gibi görmemekle birlikte, *Yorgun Savaşçı* da Kemal Tahir'in ona verdiği rolü çok abartılmış bulurum.

Bir burjuva milliyetçisi olmanın ötesinde, empyralizmle uğraşması olabileceği çok inandırıcı değil. Onaran ise, *Yorgun Savaşçı*'dan şöyle bir mesaj çıkarmış: «Romada Mustafa Kemal'in güven uyandıran etkisi sezilir. Umutsuzluğa, korkuya, yılmaya düşüldüğü zaman, «karanlığın dibinde» kalındığı zaman, onun kurtarıcılığı düşünmek bizi rahatlatır.»

Atilla Özkırımlı farklı bir bakışın bilincinde. Ayrıca, Atilla İlhan'ı inceliyor olması da bu bakışı açmasına elverişli. Ama nedense böyle teorik bir yaklaşımdan sakınıyor. Ceyhan Atuf Kansu ve Mehmet Doğan gibi yazarlar ise, tahmin edileceği gibi, resmî ideolojiden zerre «inhiraf» etmiyorlar.

Dolayısıyla özel sayının yararı, bu konuda varolan değişik görüşlere kendini açmasında değil, kuruluşuna ve amacına kabul etmek gerekir ki- daha uygun bir biçimde, varolan resmî ideolojiyi yeni örneklerle zenginleştirmesinde oluyor.

MURAT BELGE

ATILLA İLHAN'IN HALK EDEBİYATI DEĞERLENDİRMELERİ

Atilla İlhan *Politika*'da, her zamanki ilginç üslubuyla, ilginç şeyler söylüyor. Bunlar arasında halk edebiyatının bazı başkaldıran şairleriyle ilgili olarak söyledikleri önemliydi.

Atilla İlhan'a göre halk edebiyatının başkaldıran şairleri, yanlış bir tarihî perspektife göre değerlendiriliyor. Örneğin bir Dadaloğlu, aşiretleri iskân etmek isteyen Osmanlı devletine başkaldırmakla, görece ileri bir girişim karşısında görece geri bir tepkiyi dile getiriyordu. Aynı şekilde, Alevliği dolayısıyla İran Şahı'na bağlılık duyan Pîr Sultan Abdal da geri bir düzene savunmuş oluyordu. Bugünkü İran'da perişan durumda olan Türklerin yerinde olmayı savunuyordu.

Bunlar şüphesiz doğru. Bunlar böyle olmasa bile, bugünlerin devrimcileri arasında, halk edebiyatıyla ilgili bir tavır var ki, tarihî maddecilik açısından belli sakıncalar taşıyor. Tarımsal bir toplum yapısının, metafizik bir ideolojinin belirleyiciliğini ne de olsa taşıyan bu edebiyat, bugünün devrimci kül

türünde dolaysızca yer alıyor. Oysa, metafizik bir şiirden, doğrudan doğruya maddeci zevk alınmaz. Hiç zevk alınmaz demek istemiyorum elbet de, ama önce bu şiirleri doğru bir perspektif içinde görmek, anlamak gerekir. Söz konusu metafiziğin temelinde belli bir halk maddeciliğinin yattığı açık. Gene de bu, çağımızın proleter dünya görüşünün bilime dayalı maddeciliğinden epey farklı. Aradaki fark, halk şiirini bizim için zevk alınmaz bir hale getirmez, kesinlikle, bundan sonra kurulacak kültürde payı olmayacağı anlamına da gelmez. Yalnız, bitmiş, çağını doldurmuş bir düzenin edebiyatıdır, onun için geleceğin kültürünün dinamiğini sağlayamaz.

Gelgelelim, Attila İlhan'ın Dadaloğlu ve Pîr Sultan Abdal üstüne yargısı bana çok sert geliyor. Üzerinden bu kadar çok zaman geçmiş olaylar söz konusu olduğunda, soruna «üretici güçler» açısından bakmak biraz fazla tek-yanlı değil mi? Ayrıca, Osmanlı devletinin davranışları bu açıdan belli bir ileri özellik gösterse de, bu devletin kendi halkına karşı davranışı ileri sayılabilir mi? Çünkü Osmanlı devleti bu tedbirleri, halkın daha iyi yaşaması için almıyor, kendi el koyacağı artık oranının yükselmesini kolluyor. Bu bakımdan, Osmanlı devletinin «daha ileri düzen.» temsilcisi olması, Amerika'daki beyazların Kızılderililer karşısında daha ileri düzen temsil-

cisi olmasından çok da farklı değil.

Bir de, tarihte ileri/geri değerlendirilmesinin ölçütleriyle estetik değerlendirmenin ölçütlerini değerlendirmek, mekanik bir anlayışa yol açabilir. Aradan geçen zaman içinde somut olaylar unutulup gitmiş, ama geriye güzel şiirler kalmıştır. Devlete başkaldıran şiirler. Tarıma dayalı bir toplumun kültürel ürünlerine karşı tarihî maddecilik süzgecinin eleştirel uzaklığı konduktan sonra, bu nitelikte şiirlerin bugün yaşayan insanlara da zevk vermesi için sebep görmüyorum.

MURAT BELGE

Birikim 18-19/80

YENİ ÇIKTI AFRIKADA

SINIF

YÜCEL MÜCADELESİ YÜCEL
YÜCEL kwame nkrumah YÜCEL

YAYINLARI P.K.401 İST.

jack london

“ DOĞU YAKASI ”

yücel yayınları
ankara cad. güncer
han 45/12 istanbul.